

REFERENCES

1. Vasylenko, L. M. (2015). Pedagogichni pidkhody ta pryntsyipy formuvannya vokal'no-metodychnoy maysternosti vchytelya muzychnoho mystetstva. [Pedagogical approaches and principles of formation of vocal and methodical mastery of a music teacher]. Nizhun. [in Ukrainian]
2. Kosyak, L. I. (2015). Metodychni aspekty formuvannya navychok vokal'no-slukhovoho samokontrolyu v maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u klasi postanovky holosu. [Methodical aspects of the formation of vocal and auditory self-control skills in future music teachers in the class of voice production]. Kruvui Rig. [in Ukrainian]
3. Merezhko, YU. V. (2016). Stymulyuvannya tvorchoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva u protsesi vokal'no-vykonavs'koyi diyal'nosti. [Stimulation of creative self-realization of the future music teacher in the process of vocal performance]. Kyiv. [in Ukrainian]
4. Ovcharenko, N. (2016). Suchasnyy stan pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokal'no-pedahohichnoyi diyal'nosti. [Current state of preparation of future teachers of musical art for vocal-pedagogical activity.]. Kyiv. [in Ukrainian]
5. Profesiynaosvita. Slovnyk. Elektronnyy resurs. [Professional education. Dictionary. Electronic resource]. URL: https://professional_education.academic.org.

6. Shulyar, O. D. (2017). Metodychni porady z pytan' orhanizatsiyi samostiyanoi roboty z sol'noho spivu, vokal'noyi maysternosti ta postanovky holosu (na dopomohu spivakam-pochatkivtsyam). [Methodical advice on organizing independent work on solo singing, vocal skills and voice production (to help beginner singers)]. Ivano-Frankivs'k. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШАФАРЧУК Тетяна Георгіївна – старший викладач кафедри теорії музики та вокалу Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівців в галузі музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHAFARCHUK Tetyana Georgiivna – senior lecturer at the Department of Music Theory and Vocal Theory of the K. D. Ushinsky South Ukrainian National Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of specialists in the field of musical art.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2024 р.

УДК 130.2:7.038:37.035

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-307-312

ШРАМКО Оксана Іллівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6475-9663>
e-mail: Shramkooksana17@gmail.com

ФУНКЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЯК ОСНОВА ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОГО ВПЛИВУ МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядається проблема формування особистості засобами поліфункціонального впливу мистецтва на становлення, розвиток і збереження ідентичності як основи особистісної «Я-концепції».

В умовах кризових явищ сучасної постмодерної й метамодерної культури на перший план виходить проблема культурної ідентифікації, у вирішенні якої мистецтво здатне відігравати значну роль. Це пояснюється широкими можливостями поліфункціонального впливу мистецтва на формування особистості, у тому числі – на становлення її ідентичності.

Пошуки структурного інтегратора цього впливу як такого, що визначає сенс не лише мистецької освіти, а й загалом сенс самого мистецтва, визначили мету статті – аналіз сутності функцій мистецтва з позицій інтегративного підходу, який дозволяє виокремити функцію культурної ідентифікації в якості фундаментально-інтегруючої і представити її як основу поліфункціонального впливу мистецтва на формування особистості.

Виокремлення функцій культурної ідентифікації в якості структурного інтегратора здатне не лише об'єднати усю функціональну систему мистецтва, а й краще зрозуміти місце мистецтва в системі культури, його суб'єктність як здатність створювати культуровідповідний контекст буття людини, впливати на становлення її ідентичності, формуючи тим самим її як особистість з індивідуальною «Я-концепцією».

На прикладі окремих функцій – соціалізуючої, соціально-організаторської, ідеологічної, виховної та комунікативної доведено, що кожна з них наглядно демонструє тотальну корекцію своїх функціональних можливостей з точки зору причетності до становлення ідентичності особистості як основи її формування. Підтримуючи, відтворюючи і транслуючи ідентичність як особистісну, національну й культурну цінність, кожна із цих функцій розширює і збагачує світоглядно-універсальну місію мистецтва, а також підкреслює її унікальність як модератора особистісної та культурної ідентифікації.

Ключові слова: особистість, мистецтво, культурна ідентифікація, ідентичність, функції мистецтва, поліфункціональність мистецтва, функція культурної ідентифікації.

SHRAMKO Oksana Illivna – PhD, Associate Professor, Department of musicology, instrumental and choreographic training Kryvyi Rih State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6475-9663>
e-mail: Shramkooksana17@gmail.com

THE FUNCTION OF CULTURAL IDENTIFICATION AS THE FOUNDATION OF THE MULTIFUNCTIONAL INFLUENCE OF ART ON PERSONALITY FORMATION

The article examines the problem of personality formation through the means of the polyfunctional influence of art on the formation, development, and preservation of identity as the foundation of the personal 'self-concept'.

In the conditions of crisis phenomena of contemporary postmodern and metamodern culture, the problem of cultural identification comes to the forefront, in the solution of which art can play a significant role. This is explained by the broad possibilities of the polyfunctional influence of art on personality formation, including the formation of its identity.

The search for a structural integrator of this influence, as a defining factor not only of art education but also of art itself, has determined the purpose of the article - to analyze the essence of the functions of art from the standpoint of an integrative approach, which allows identifying the function of cultural identification as fundamentally integrative and presenting it as the basis for the multifunctional influence of art on the formation of personality.

The identification of the function of cultural identification as a structural integrator is capable of not only uniting the entire functional system of art but also deeper understanding the place of art in the system of culture, its subjectivity as the ability to create a culture-appropriate context of human existence, to influence the formation of its identity, thereby forming it as a personality with a unique 'self-concept'.

On the example of specific functions—socializing, social-organizational, ideological, educational, and communicative—it is proven that each of them clearly demonstrates a comprehensive adjustment of its functional capabilities from the standpoint of involvement in the formation of personal identity as the basis of its formation. By supporting, reproducing, and transmitting identity as a personal, national, and cultural value, each of these functions expands and enriches the worldview-universal mission of art, and also emphasizes its uniqueness as a moderator of personal and cultural identification.

Key words: *personality, art, cultural identification, identity, functions of art, multifunctionality of art, function of cultural identification.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проблема формування особистості засобами мистецтва не є новою, але завжди є актуальною. У світі, який змінюється безперестанно, надзвичайно важливо мати впевненість в існуванні стійких констант, що спроможні слугувати орієнтирами у процесі виховання молодого покоління. Мистецтво – одна із таких констант.

Вплив мистецтва на формування особистості є беззаперечним фактом, який майже не піддавався сумніву жодною із виховних систем – від античності і до сьогодення. Сучасний гуманітарний дискурс підкреслює поліфункціональну природу такого впливу і намагається підійти до осмислення його найефективніших шляхів з позицій інтегративного підходу, адже кожна з функцій мистецтва є важливою і відіграє свою роль у становленні особистості, але жодна не діє окремо, а лише додає певні пазли у загальну систему комплексного художнього впливу.

Проте перед мислителями завжди поставало питання ієрархії функцій мистецтва, виокремлення тієї головної, яка виступає структурним інтегратором функціонального різноманіття мистецтва і визначає сенс не лише художнього виховання, мистецької освіти, а й загалом сенс самого мистецтва.

Ці пошуки значно актуалізувалися в умовах кризових явищ сучасної постмодерної й метамодерної культури, коли світ вже не впевнений у виховних можливостях мистецтва. І якщо традиційно увага була звернута саме до його виховної функції, то сьогодні наріжна вісь зміщується у світоглядно-універсальну площину особистісного й суспільного розвитку і виводить на перший план проблему культурної ідентифікації, у вирішенні якої мистецтво здатне відігравати значну роль.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Культурна ідентифікація є важливою темою вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень, які зазвичай пов'язуються з питаннями формування і збереження ідентичності. Феномену культурної ідентичності присвячені фундаментальні роботи

Ю. Габермаса, Ф. Кессіді, Е. Сміта, Е. Фромма, Ф. Фукуями, В. Хесле; сучасні вітчизняні розвідки представлені працями таких дослідників, як Г. Абрашкєвічус, П. Герчанівська, В. Нагорна, Л. Пилипів, О. Стасєвська, В. Танчер та ін.; національну й, зокрема, українську ідентичність досліджували І. Бєх, О. Білий, І. Бичко, Т. Возняк, П. Гнатенко, О. Докукіна, К. Журба, О. Ковальов, М. Козловець, Г. Костюк, М. Степико, С. Федоренко, О. Федорчук, С. Шевчук, І. Шкільна та ін.

Мистецтво у цьому контексті постає одним із засобів становлення культурної й особистісної ідентичності через процеси ідентифікації й самоідентифікації. Різні аспекти цих процесів з акцентом на окремих функціональних можливостях мистецтва неодноразово розглядалися науковцями (Ж. Дєнісюк, А. Зіненко, Т. Касьян, Н. Макогончук, Н. Родінова, Л. Снігирьова, О. Титар, Т. Усатенко, О. Федорків, А. Хохлов, О. Щолокова та ін.). Але значення мистецтва може бути розглянуто у значно ширшому контексті його поліфункціонального впливу на формування особистості, у тому числі – на становлення її ідентичності. Це стає можливим, якщо проаналізувати сутність функцій мистецтва з позицій інтегративного підходу, який дозволяє виокремити функцію культурної ідентифікації в якості фундаментально-інтегруючої і представити її як основу поліфункціонального впливу мистецтва на формування особистості, що й стало **метою статті**.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одвічний філософський запит щодо сутності й сенсу мистецтва логічно конкретизується у питанні «чому і навіщо воно з'явилося і для чого потрібне?». Пошук відповіді сформував уявлення про поліфункціональність мистецтва – різноваріантне тлумачення його призначення щодо людини, соціуму та культури в цілому.

Багатство і різноманітність проявів художньої діяльності дозволяє виокремлювати особливі аспекти впливу на реципієнта і класифікувати їх за певними ознаками. У науковій і навчально-методичній літературі можна зустріти різні варіанти диференціації та дефініції функцій мистецтва, ризняться також і підходи до розуміння ієрархічних

взаємозв'язків і взаємозалежностей між ними. Намагання віднайти основу функціонального різноманіття мистецтва, окреслити його інтегративно-культуротворчу місію проявилось у виділенні таких структурних одиниць-визначень, як от культуромодельюча, функція коду культури, функція «самосвідомості» культури. Але у цьому ряду ми фактично не бачимо такого визначення, як функція культурної ідентифікації. Між тим виокремлення саме цієї функції здатне не лише об'єднати усю функціональну систему мистецтва, а й дати більш широке і об'ємне розуміння місця мистецтва в системі культури.

Поняття культурної ідентифікації має процесуальну природу і потребує смислового й етимологічного уточнення. Термін «ідентифікація» (пізньолат. *identificare* – ототожнювати) дослівно розуміють як встановлення тотожності об'єктів, ототожнення. Це процес порівняння й ототожнення себе з іншою людиною або соціальною групою, що є закономірним процесом входження у суспільство. «Ідентифікація є основою суспільства і культури – людина не може не співвідносити себе з кимось або із чимось, цей процес є своєрідною «програмою» соціалізації» [8, с. 217].

Термін був запропонований Зігмундом Фройдом, який розглядав ідентифікацію як специфічний захисний механізм, що дозволяє дитині зменшити свій страх і невпевненість щодо оточуючого світу завдяки уподібненню зразкам поведінки своїх батьків. Сьогодні ідентифікацію розглядають як процес самовизначення і основу «збереження цілісності особистості, усвідомлення своєї ролі і місця у соціумі, розуміння сенсу життя та ціннісних орієнтирів» [4, с. 26] і найчастіше пов'язують із процесами соціалізації й культуровідповідності, ототожнення індивіда з певною культурною системою, а відтак на перший план наукових досліджень виходить поняття культурної ідентифікації. Як зазначає П. Герчанівська, «проблема ідентифікації тісно пов'язана з процесом соціалізації, суть якого полягає в усвідомленому сприйнятті індивідом відповідних норм і зразків культури, поведінки, ціннісних орієнтацій і мови, в розумінні свого Я з позицій тих культурних характеристик, що прийняті у цьому суспільстві» [2, с. 5].

Тобто, процес культурної ідентифікації постає процесом входження в культуру через алгоритм актів сприйняття – порівняння – уподібнення – ототожнення як певних етапів становлення ідентичності. Усталеність, міра зрілості останньої залежить від ступеня усвідомленості людиною означених процесів, адже відомо, що певна частина процесу культурної ідентифікації відбувається також і на підсвідомому рівні.

Звернімося тепер до мистецтва і до його ролі у становленні й збереженні ідентичності. Традиційно основними «рушійними силами» ідентифікації як на індивідуальному, так і на соціальному рівні визнаються мова, релігія, історія, політика. Мистецтво завжди прикрито загальним патерном «культура». А між тим саме «мистецтво найяскравіше демонструє ідентичну вкоріненість, усталеність на етнічному, національному і культурному рівні» [9, с. 184].

Мистецтво визначає неповторне «обличчя» будь-якої нації і будь-якої культури, створює ту «гуманітарну ауру», яку Ліна Костенко справедливо пов'язує з іменами видатних митців: Сервантес і Гойя, Ель Греко і Гарсія Лорка визначають ауру іспанської нації, «над Скандинавським півостровом, як північне сяйво, стоїть заворожуюча аура музики Гріга, Сібеліуса, дивовижних казок Андерсена. На іншому континенті маленька Колумбія підсвічена магичною аурую Маркеса. <...> Англія – це Шекспір, Байрон, Шеллі <...> Франція – це Вольтер, Бальзак, Руссо, Аполлінер <...> Італія – це нація Данте і Петрарки, Рафаеля і Мікеланджело» [5, с. 10–12].

Мистецтво – це не абстрактне поняття, воно завжди має свою конкретну історичну форму, яка відповідає певному типу культури, є його віддзеркаленням і презентує сутність саме цієї культури і саме в цей час. З іншого боку, мистецтво, генеруючи і транслюючи провідні ідеї часу, нерідко стає джерелом історичних зрушень в системі культури і навіть провісником нових культурних епох, як, наприклад, авангардний рух модернізму, що провокував соціальні протести і закликав до політичних змін у ХХ столітті. Так сталося і з постмодерном, який як культурний феномен спочатку виявився у художній діяльності, а вже зі сфери мистецтва постмодерністські тенденції розповсюджувалися і на інші сфери культури – філософію, етику, релігію, політику, науку.

Отже мистецтво здатне виконувати таке важливе завдання, як формування нової картини світу – нових алгоритмів мислення і нових уявлень про дійсність. Нові культурні характеристики потребують адаптації-ототожнення індивіда з новою культурною системою, що детермінує наступний етап процесу культурної ідентифікації, у якому поліфункціональні можливості мистецтва щодо останньої значно розширюють і збагачують його культуротворчу місію.

На думку автора, саме функція культурної ідентифікації характеризує мистецтво не лише як невід'ємну й важливу частину культури, а, насамперед, підкреслює суб'єктивність мистецтва – виявляє його здатність створювати культуровідповідний контекст буття людини, впливати на становлення її ідентичності, формуючи тим самим її як особистість з індивідуальною «Я-концепцією», що водночас є не просто зануреною у відповідне соціокультурне середовище, а співпричетною і тотожною цій культурі у просторі та часі.

При цьому функція культурної ідентифікації виступає системним інтегратором функціональних можливостей мистецтва, об'єднуючи його функції в єдину систему, що допомагає формувати, підтримувати, відтворювати і транслювати ідентичність як особистісну, національну й культурну цінність.

Спробуємо проаналізувати це твердження на прикладі окремих функцій. Перша з них – соціалізуюча. Ця функція відіграє важливу роль у процесі культурної ідентифікації, оскільки через мистецтво відбувається передача соціальних норм і

смислів, що є необхідними для інтеграції індивіда в культурний простір соціуму. Завданням соціалізуючої функції мистецтва завжди було образне моделювання найважливіших процесів життєдіяльності певної спільноти з метою формування, закріплення та розвитку уявлень і переконань, настроїв і почуттів, які було життєво необхідно й важливо утримувати та зміцнювати у свідомості усіх членів суспільства – від роду й племені до націй і держав.

Художнє моделювання сприяє засвоєнню і закріпленню соціального досвіду, стає своєрідною платформою для його практичної реалізації. Як підкреслює В. Даренський, «естетично-переживальна універсалізація історичного досвіду народу й людства засобами художнього моделювання типових ситуацій світовідношення створює передумови їх раціонально-смиислового освоєння» [3, с. 5]. Тому вже у первісному суспільстві спостерігається розуміння важливого значення мистецьких актів як інструментів соціалізації, таких, наприклад, як ритуальний танець, що об'єднував членів племені або групи в єдину спільноту через створення сильного емоційно-психологічного зв'язку між людьми, сприяючи відчуттю єдності. Участь у ритуальних танцях допомагала індивіду ставати частиною колективу – зміцнюючи віру у міцність і непорушність родинних зв'язків, це мистецьке дійство доступними засобами формувало соціальний досвід людини, яка мала змогу переймати і засвоювати спільні цінності та норми поведінки.

Соціалізуючу дію мистецтва ефективно доповнює його соціально-організаторська функція, яка завжди нерозривно пов'язана з ідеологічною. Кожна влада, особливо влада тоталітарна, споконвічно залучає мистецтво для підтримки і утримання своїх владних повноважень, своїх політичних доктрин, намагається створювати і зміцнювати соціальну єдність, сприяючи формуванню необхідної колективної ідентичності.

Намагання поставити мистецтво на службу можновладцям – давня тенденція. Починаючи із стародавніх цивілізацій, знать утримувала поетів, художників, музикантів, які повинні були прославляти своїх володарів та їх діяння. Згадаємо для прикладу помпезні радянські паради з однозначною червоною символікою спортивно-мистецьких дійств, що супроводжувалися патріотично-величною музикою. Мистецтво тут не просто змушувало індивіда відчувати себе частиною організованої соціальної спільноти, воно ставало потужним колективним і особистісним ідентифікатором, адже на свідомому й підсвідомому рівні формувало саме ту, потрібну «радянську» ідентичність, якої ми не можемо ще й досі остаточно позбутися. Надзвичайна ефективність такого впливу пояснюється іманентною здатністю мистецтва впливати на формування особистості (у даному випадку «виховання радянської людини») на емоційно-емотивному рівні, що характеризує саме художній вплив на відміну від інших.

Традиційною і найбільш очікуваною суспільством, а також найдокладніше розглянутою науково

і методично є виховна функція мистецтва. Проте мало звертається уваги на те, що різні грані художнього виховання є складовими цілісного процесу культурної ідентифікації – складною системою взаємодії з культурними нормами та цінностями суспільства (естетичними, етичними, релігійними, професійними тощо), засвоєння і осмислення яких формують ідентичність особистості. Проблема «позитивного героя», що є актуальною для кожного художника і мистецтва в цілому, є по суті проблемою ідентифікації – ототожнення-уподібнення саме із цим «героєм», а отже прийняття і засвоєння цінностей, зразків та норм поведінки, які транслює створений митцем художній образ. Слід погодитися з Г. Падалкою, яка підкреслює, що художній образ «веде нас за собою» і спонукає «стати на певну точку зору у вирішенні складних питань особистісного і соціального самовизначення» [6, с. 10–11].

На виховні можливості мистецтва у процесі формування соціальної ідентичності звернули увагу вже давні греки. Залучення до різних видів мистецтва було обов'язковим для виховання молодого покоління, адже мистецтво розглядалося найвпливовішим чинником становлення особистості громадянина, його етосу – «таких змін в людині (під впливом звичаїв, традицій і відповідної поведінки), які стають практичною нормою і внутрішнім законом, формуючи питому людську природу, настільки стійку й невідворотну, як і природні закономірності» [1].

Через поняття етосу давні греки передавали свої уявлення про необхідність формування соціальної ідентичності – почуття єдності з певною групою, яка має спільні цінності, норми та соціальні установки. Мистецтву в цьому процесі відводилася важлива виховна роль залучення індивіда до колективного досвіду і соціально значущих принципів і наративів.

Не менш важливою для процесу формування ідентичності є комунікативна функція мистецтва, яка уможливує не лише культурний діалог, а й інтерактивний полілог людей, культур і епох. Потреба в спілкуванні є іманентною характеристикою художньої творчості, вона найповніше розкриває сутність і сенс мистецтва, які полягають в осмисленні, генерації й трансляції-розкритті ціннісно значущих смислів назустріч Іншому – іншій людині, іншій культурі без обмеження часу і простору.

Діалогічна стратегія мистецтва повною мірою відповідає розумінню комунікації як процесу «взаємодії людини з внутрішнім і зовнішнім світом, на основі яких «Я» усвідомлює себе, відкриває та актуалізує свою онтологічну, аксіологічну та телеологічну самість через знаходження й визначення себе в «Іншому» [7, с. 6]. Художня комунікація не тільки інформує, але й трансформує свідомість, активізуючи процес порівняння-впізнання-ототожнення як процес ідентифікації, що формує ідентичність особистості.

При цьому емотивний компонент, який глибоко впливає на внутрішній світ людини, перетворює художню комунікацію на ефективний шлях віднаходження свого місця у спільноті,

соціумі, культурі не лише через розуміння-усвідомлення ціннісно-нормативної системи останніх, а, насамперед, через сприйняття цієї системи на рівні емоційного співчуття і співпереживання кожної художньої ситуації як своєї власної. Це відбувається тому, що «в нашій пам'яті і в нашому досвіді дійсно найповніше зберігається те, що пройшло крізь почуттєву хвилю переживань, співчувань, уболівань, потерпань» [10, с. 312].

Взаємодія логіко-раціонального й емоційно-інтуїтивного рівнів світоосягнення надає процесу художньої комунікації можливостей гармонічного впливу на формування ідентичності особистості, а процесу ідентифікації цілісності й довершеності творчого взаємоотожднення. Художній образ як імпульс митця, послання Іншому – людині, культурі, епосі – знаходить своє нове втілення в акті художнього сприйняття як процесі співтворчості, де «Я» дорівнює «Ти», «Ви», «Ми». Тобто, процес художньої комунікації є специфічним видом взаємодії, у якому впізнавання-отожднення з «Іншим» набуває особистісного виміру – виміру співтворчості, що активізує усі механізми ідентифікації, поглиблюючи, з одного боку, взаємодоповнюючий процес самопізнання й саморефлексії, а з іншого боку, збагачуючи і змінюючи культурний контекст особистості, що безпосередньо впливає на зміст її ідентичності – основні характеристики, ступінь усталеності, здатність до адаптивності й динаміки розвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про доцільність і подальшу перспективність розгляду функції культурної ідентифікації в якості фундаментально-інтегруючої щодо функціональної системи мистецтва і базової для процесу поліфункціонального впливу мистецтва на формування особистості. Кожна із розглянутих функцій наглядно демонструє тотальну корекцію своїх функціональних можливостей з точки зору причетності до становлення ідентичності особистості як основи її формування та підкреслює унікальність світоглядно-універсальної місії мистецтва як модератора особистісної і культурної ідентифікації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Аболіна Т. Етос. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ : Абрис. 2002. С. 210. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf
2. Герчанівська П. Е. Культурна ідентичність як ресурс суспільного розвитку. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 2. С. 3–9. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4021>
3. Даренський В. Ю. Специфіка художнього освоєння історії : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.08. Київ, 2001. 11 с.
4. Коляда І. Самоідентифікація людини в умовах техно-інформаційної реальності. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. «Філософія. Педагогіка»*. 2022. № 1 (2). С. 23–27.
5. Костенко Л. Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала. Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 1999. 32 с.

6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : монографія. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.

7. Прищак М. Д. Комунікація, спілкування, комунікативність: категоріальний аналіз. *Гуманізація і гуманітаризація технічної освіти*. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2010. № 2. С. 5–8. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1696>

8. Стасевська О. Соціокультурна ідентичність постмодерну: проблема соціального конструювання. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2021. № 2 (49). С. 215–233. URL: https://www.academia.edu/80795911/Sociocultural_Identity_Postmodern_Problem_of_Social_Construction

9. Шрамко О. Глобалізація освіти: мистецтво як гарант збереження ідентичності. *Актуальні проблеми духовності*. Вип. 24. Кривий Ріг : Криворізький державний педагогічний університет, 2023. С. 177–190. URL: <https://doi.org/10.31812/apm.7677>

10. Шрамко О. І. Роль мистецької освіти у процесі духовного оновлення суспільства. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. Вип. 1–2 (13–14). Суми : ФОП Цьома С. П., 2019. С. 306–315.

REFERENCES

1. Abolina, T. (2002). Etos [Ethos]. *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovyk*. Kyiv : Abrys. S. 210. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf [in Ukrainian]
2. Herchanivska, P. E. (2021). *Kulturna identychnist yak resurs suspilnoho rozvytku* [Cultural identity as a resource for social development]. *Kul'tura i suchasnist : al'manakh*. № 2. S. 3–9. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4021> [in Ukrainian]
3. Darenyskyi, V. Yu. (2001). *Spetsyfyka khudozhnoho osvoinnia istorii* [The specificity of artistic interpretation of history]: avtoref. dys. ... kand. filos. nauk : 09.00.08. Kyiv. 11 s. [in Ukrainian]
4. Koliada, I. (2022). *Samoidentyfikatsiia liudyny v umovakh tekhnoinformatsiinoi real'nosti* [Self-identification of a person in the conditions of techno-informational reality]. *Visnyk Dniprovskoi akademii nepererвної osvity. «Filosofia. Pedahohika»*. № 1 (2). S. 23–27. [in Ukrainian]
5. Kostenko, L. (1999). *Humanitarna aura natsii abo defekt holovnoho dzerkala* [The humanitarian aura of the nation or the defect of the main mirror]. Kyiv : Vydavnychi dim «KM Academia». 32 s. [in Ukrainian]
6. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplyn)* [Pedagogy of art (Theory and methodology of teaching artistic disciplines)]. Kyiv : Osivta Ukrainy. 274 s. [in Ukrainian]
7. Pryshchak, M. D. (2010). *Komunikatsiia, spilkuvannia, komunikatyvnist': katehoriial'nyi analiz* [Communication, interaction, communicativeness: A categorical analysis]. *Humanizatsiia i humanitaryzatsiia tekhnichnoi osvity. Visnyk Vinnyts'koho politekhnichnoho instytutu*. № 2. S. 5–8. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1696> [in Ukrainian]
8. Stasevs'ka, O. (2021). *Sotsiokul'turna identychnist postmodernu: problema sotsial'noho konstruiuvannia* [Sociocultural identity of postmodernity: the problem of social construction]. *Visnyk Natsional'noho yuridichnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho*. № 2 (49). S. 215–233. URL: https://www.academia.edu/80795911/Sociocultural_Identity_Postmodern_Problem_of_Social_Construction [in Ukrainian]
9. Shramko, O. (2023). *Globalizatsiia osvity: mystetstvo yak harant zberezhenia identychnosti* [Globalization of education: art as a guarantor of identity preservation]. *Aktual'ni problemy dukhovnosti. Vyp. 24. Kryvyi Rih : Kryvoriz'kyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet*. S. 177–190. [in Ukrainian]
10. Shramko, O. I. (2019). *Rol mystets'koi osvity u protsesi dukhovnoho onovlennia suspil'stva* [The role of arts education in the process of spiritual renewal of society]. *Aktual'ni pytannia mystets'koi osvity ta vykhovannia. Vyp. 1–2 (13–14)*. Sumy : FOP Ts'oma S. P. S. 306–315. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШРАМКО Оксана Іллівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: філософія мистецтва та мистецької освіти, мистецька педагогіка, музикознавство, музичне виконавство.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHRAMKO Oksana Illivna – PhD, Associate Professor, Department of musicology, instrumental and choreographic training, Krivoy Rog State Pedagogical University.

Scientific interests: philosophy of art and art education, art pedagogy, musicology, musical performance.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2024 р.

УДК 378.016:796:793.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-312-315

Ян Юе –

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8974-8151>
e-mail: Yang.Yue@vnu.edu.ua

ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано феномен культури здоров'я у науковому дискурсі. Актуалізовано проблему здоров'я людини загалом, що розглядається світовою спільнотою як одна із глобальних, життєво важливих, яка визначає нові вимоги до процесу формування культури здоров'я особистості як універсального загальнолюдського концепту. З'ясовано, що проблема формування культури здоров'я широко представлена у наукових дослідженнях як вагова складова міждисциплінарних розвідок. Попри активне використання поняття «культура здоров'я» у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі констатовано відсутність єдиного погляду на розуміння і чітке трактування означеного терміну, що є не простим поєднанням означених понять, а феноменом, який у сукупності, синтезуючи їх ключові ознаки, утворює «нову якість, новий особливий зміст». Уточнено дефініціювання понять «культура» і «здоров'я». Виявлено, що поняття «здоров'я» через тривалу історію свого вивчення і використання вітчизняними й зарубіжними фахівцями різних наукових напрямів має різні трактування. Поняття «здоров'я» визначено як багатовимірну характеристику стану благополуччя особистості, що зумовлений взаємозв'язаним, гармонійним функціонуванням фізичної, психоемоційної, духовної, соціальної сфер і забезпечує щасливе життя людини. Посвідчено, що семантична домінанта поняття «культура здоров'я» співвідноситься з філософським визначенням терміну «культура», крізь призму якого цей феномен характеризується як з урахуванням особливостей конкретно-історичних форм людської життєдіяльності на різних етапах суспільного розвитку, суспільно-економічних формацій, етнічних і національних спільностей, так і специфіки поведінки, свідомості і діяльності людей у конкретних сферах суспільного життя. Термін «культура здоров'я» потрактовано як складову загальної культури особистості, інтегративну якість, що акумулює систему знань про здоров'я як соціально-культурне явище, компоненти здорового способу життя, систему ціннісних орієнтацій, усвідомлення особистісної значущості цінності здоров'я як необхідності особистого саморозвитку, здатність усвідомленого вироблення індивідуальної стратегії збереження і розвитку здоров'я, що виявляється у здоров'язбережувальній поведінці.

Ключові слова: загальна культура особистості, здоров'я, здоровий спосіб життя, інтегративна якість, культура, культура здоров'я, ціннісні орієнтації.

Yan Yue –

a graduate of the third (educational and scientific) level of higher education in the specialty 011 Educational, pedagogical sciences of Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8974-8151>
e-mail: Yang.Yue@vnu.edu.ua

PHENOMENON OF HEALTH CULTURE AS A SCIENTIFIC PROBLEM

The article analyzes the phenomenon of health culture in scientific discourse. The problem of human health in general, which is considered by the world community as one of the global, vitally important ones, has been updated, which defines new requirements for the process of forming a culture of personal health as a universal human concept. It was found that the problem of health culture formation is widely represented in scientific research as a significant component of interdisciplinary research. Despite the active use of the concept of "health culture" in domestic and foreign scientific literature, it has been established that there is no unified view on the understanding and clear interpretation of the defined term, which is not a simple combination of the defined concepts, but a phenomenon that in aggregate, synthesizing their key features, forms "new quality, new special meaning". The definitions of the concepts "culture" and "health" have been clarified. It was revealed that the concept of "health" has different interpretations due to the long history of its study and use by domestic and foreign specialists of various scientific fields. The concept of "health" is defined as a multidimensional characteristic of a person's state of well-being, which is determined by the interconnected, harmonious functioning of the physical, psycho-emotional, spiritual, and social spheres and ensures a happy human life. It is proven that the semantic dominant of the concept of "health culture" is correlated with the philosophical definition of the term "culture", through the prism of which this phenomenon is characterized as taking into account the specifics of concrete-historical forms of human activity at various stages of social development, socio-economic formations, ethnic and national communities, as well as the specifics of people's behavior, consciousness and activity in specific spheres of social life. The term "health culture" is interpreted as a component of the general culture of the individual, an integrative quality that accumulates a system of knowledge about health as a socio-cultural phenomenon, components of a healthy lifestyle, a system of value orientations, awareness of the personal significance of the value of health as a necessity of personal self-development, the ability to consciously develop an individual strategy for the preservation and development of health, which is manifested in health-preserving behavior.

Key words: general personality culture, health, healthy lifestyle, integrative quality, culture, health culture, value orientations.